

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

1

Blajul dezamăgirilor (fragment)¹

Col. r. conf. univ. Dr. Aurel DAVID

O caracterizare sintetică a vieții, activi-tății și personalității lui Mihai din perioada în care s-a aflat la Blaj, a făcut-o Ștefan Cacoveanu:

– „Să fi scris ceva cât am stat în Blaj împreună nu știu. Avut-a cărți cu sine și ce fel de cărți? nu știu; căci calabalâcul, puțin cât va fi avut, îl lăsase, așa mi se pare, la gazda unde trăsese mai întâi când sosise la Blaj. Afară de limba germană știa puțină gramatică franceză, dar nu citea nici nu vorbea în această limbă. Cât va fi știut din limbile și literaturile clasice n-am luat seama”.

– „Pe teren literar, mi-aduc aminte, că nimeni dintre noi nu putea ține cu dânsul, deși noi purtam pretențioasele stiluri de sextani, septimani, octavani și maturizanți, vezi Doamne, și această împrejurare ne jena puțin, mai cu seamă, că dânsul în hăinuțele lui rele și nu pe el croite, arăta a fi mult mai tânăr de 16 ani; pe când noi unii purtam barbă și mustăți. Și noi niște sextani, septimani, octavani, maturizanți; vezi Doamne, nu ne-am fi dat învinși de un copil de a doua clasă. E natural, că lupta era vehementă, mai cu seamă că Eminescu era arțăgos și nu ceda”.

În 15 iulie 1866, Ștefan Cacoveanu și-a luat bacalaureatul și a trebuit să părăsească *Blajul*. Astfel, el s-a pregătit să meargă în satul său natal – *Cigudul de Sus* (germ. *Oberfigid*, ung. *Felsőfüget*), comitatul Alba, așezat în *Dealurile Aiudului*, pe malul drept al *Văii Ciugudului*. El l-a invitat pe Mihai să-l însoțească în satul său, dar acesta a refuzat, sub motiv că „aștepta parale de acasă”. Ștefan Cacoveanu i-a pus în vedere câteva aspecte practice, zicând: „cine știe când îi vor sosi banii și Blajul peste vacanță depopulându-se de studențime, nu-i cu sfat să rămână singur și strein”. Mihai a refuzat, spunând că „bani au să-i vină în curând și epistola tatălui său trebuia să-l găsească în Blaj”². Astfel, Mihai a rămas în hotărârea de a sta intern la Seminarul blăjean.

Ștefan Cacoveanu s-a despărțit de Mihai, rămânându-i astfel întipărit în memorie: „era străin și foarte avizat la ajutorul altora, dar nu se deosea a cere de la cineva ceva. Îi lipsea totul, dar nu se plângea de nimic. Trăia fără de grija zilei de mâine. Trebuințele vieții și le redusese într-atâta încât nu se temea că nu și le-ar putea îndestula ușor, oricând și oriunde. Ca păsările din evanghelie, care nu seamănă nici seceră, se rezema pe mila Domnului cea bogată”. Deci, chiar Ștefan Cacoveanu, care îl ajutase pe Mihai, fără nici o pretenție sau interes să supraviețuiască în Blaj, îl considera pe Mihai un străin.

În 16 iulie 1866 (st.v.), revista *Familia din Pesta*, condusă de Iosif Vulcan i-a publicat poezia „Din străinătate”. În aceasta, Mihai exprima nostalgia ținutului natal, în jurul căruia vedea numai omenie și veselie, împănată cu oameni cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Dintre toți, numai el era nemângâiat, iar dorul după patria iubită și plaiul său natal îl copleșea:

„Când tot se-nvesește, când toți aci se-ncântă,
 Când toți își au plăcerea și zile fără nori,
 Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă
 L-a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i răsători.
 Și inima aceea, ce geme de durere,

¹ Aurel V. DAVID, *Eminescu pe marele drum al destinului, vol II*, Ed. PIM, Iași, 2021

² Ștefan Cacoveanu, *Eminescu la Blaj*, în *Amintiri despre Eminescu*, antologie îngrijită de Ion Popescu, Editura „Junimea”, Iași, 1971, p. 25-26.

Și sufletul acela, ce cântă amorțit,
 E inima mea tristă, ce n-are mângâiere,
 E sufletu-mi, ce arde de dor nemărginit.
 Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară
 Scăldată în cristalul pârăului de-argint,
 Să văd ce eu atâta iubeam odinioară:
 A codrului tenebră, poetic labirint;
 Să mai salut o dată colibele din vale,
 Dorminde cu un aer de pace, liniștiri,
 Ce respirau în taină plăceri mai naturale,
 Visări misterioase, poetice șoptiri.
 Aș vrea să am o casă tăcută, mitutică,
 În valea mea natală, ce undula în flori,
 Să tot privesc la munte în sus cum se ridică,
 Pierzându-și a sa frunte în negură și nori.
 Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare,
 Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut,
 Ce auzi odată copila-mi murmurare,
 Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a văzut.
 Melodica șoptire a râului, ce geme,
 Concertul, ce-l întoană al păsărilor cor,
 Cântarea în cadență a frunzelor, ce freme,
 Născur-acolo-n mine șoptiri de-un gingaș dor.
 Da! Da! Aș fi ferice de-aș fi încă o dată
 În patria-mi iubită, în locul meu natal,
 Să pot a binezice cu mintea-nflăcărată
 Visările juniei, visări de-un ideal.
 Chiar moartea, ce răspânde teroare-n omenire,
 Prin vinele vibrânde ghețoasele-i fiori,
 Acolo m-ar adoarme în dulce liniștire,
 În visuri fericite m-ar duce către nori".

În acest timp, revista „Familia” promova în coloanele sale și alți tineri poeți români ardeleni. Unul dintre aceștia era Nicolae Densușianu, originar din Densuș, comitatul Hunedoara, în acel moment student la Aca-demia săsească de drepturi din Sibiu. În numărul din 20 iulie 1866, Iosif Vulcan i-a publicat poezia „Zâna mea”, în care se exprima astfel:

„A ta ginte-a fi ilustră, dară steaua ei divină
 Este-n ceața primăverii, și încă nu s-a ivit”.

Mihai a continuat să fie marcat de o nostalgie obsesivă și chinui-toare pentru meleagurile bucovinene. Aceasta l-a îndemnat să scrie o poezie cu accente nostalgice despre Bucovina lui, pe care a intitulat-o „La Bucovina”, publicată în revista „Familia”, în numărul din 14 august 1866 (st.v.):

„N-oi uita vreodată, dulce Bucovină,
 Geniu-ți romantic, munții în lumină,
 Văile în flori
 Râuri resăltânde printre stânce nante,
 Apele lucinde-n dalbe diamante
 Peste câmpii-n zori
 Ale sorții mele plângeri și surâse,
 Îngânate-n cânturi, îngânate-n vise
 Tainic și ușor
 Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
 Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
 Îmi șoptesc de dor
 Numai lângă sânu-ți geniile rele,
 Care îmi descântă firul vieții mele,

Parcă dormita
Mă lăsară-n pace, ca să cânt în lume,
Să-mi visez o soartă mândră de-al meu nume
Și de steaua mea
Când pe bolta brună tremură Selene,
Cu un pas melodic, cu un pas alene
Lin în calea sa
Eol pe-a sa arpă blând răsunătoare
Cânt-a nopții dulce, mistică cântare,
Cânt din Valhala
Atunci ca și silful, ce n-adoarme-n pace,
Inima îmi bate, bate, și nu tace,
Tremură ușor
În fantazii mândre ea își face cale,
Peste munți cu codri, peste deal și vale
Mână al ei dor
Mână doru-i tainic colo, înspre tine,
Ochiul îmi sclipește, genele-mi sunt pline,
Inima mi-i grea
Astfel totdeauna, când gândesc la tine,
Sufletul mi-apasă nouri de suspine,
Bucovina mea.

*

Între 27-28 august 1866 (st.v.), în biserica ortodoxă din Maeri (Alba-Iulia), s-a ținut adunarea generală anuală a „Asociațiunii” (ASTRA). Astfel a văzut Mihai, pentru prima oară orașul Alba Iulia, considerat centrul spiritual al românilor din Ardeal. De la Blaj până la Alba Iulia a trecut prin următoarele așezări:

Crăciunelu de Jos

*

Cistei

*

Teiuș

*

Oiejdea

*

Sântimbru

*

Bărăbanț

*

Alba Iulia.

TEIUȘ - (Tiuș / Spini), (germ. Dornstadt/Dornen/Dreikirchen = „Trei Biserici“, ung. Tövis)

- SAT - situat pe locul unei așezări existente din vremea dacilor; a fost atestat documentar din anul 1290 în documente papale, sub numele de Villa Spinarum, iar mai târziu sub numele de Thyues, Tyuis, Oppidum Teowys; în timpul regelui Matei Corvin a purtat rangul de oraș regesc, sub numele de Thywys, însă ulterior a cunoscut o perioadă de declin și a revenit în categoria așezărilor rurale; biserica romano-catolică din Teiuș a fost ctitorită de Iancu de Hunedoara în amintirea luptei pe care a avut-o cu turcii la Sântimbru, în anul 1442.

În anul 1442, turcii au atacat Transilvania. Oastea turcească a fost comandată de Mezit Pașa, un iscusit comandant de oaste. Împotriva acestuia, Iancu de Hunedoara a trimis o oaste în care au fost mulți teiușeni, dar nu a reușit să țină piept puhoiului turcesc. Iancu și-a refăcut oastea, apoi a pornit împotriva turcilor, reușind să-i învingă. În amintirea luptelor de la Sântimbru, în anul 1449 Iancu de Hunedoara a

Cetatea Cavalerilor

construit biserica romano-catolică și lângă ea o cetate, ca recompensă pentru vitejia cu care au luptat locuitorii din Teiuș la Sântimbru.

Iancu de Hunedoara a dat pentru parohia din Teiuș o moara și viile din Alba-Iulia și a plătit suma de 4000 de coroane pentru biserică și 1000 de coroane pentru altar. Constructorului bisericii și cetății – Konradus Lapidica –, i-a dăruit în anul 1455 o șesime dintr-o moară din apropierea Brașovului.

După moartea lui Iancu de Hunedoara, cetatea Teiuș a trecut în posesia familiei Tövisi, al cărui ultim membru – Tövisi Antal –, a decedat la sfârșitul secolului al XV-lea. După moartea acestuia, regele Matei Corvin a dăruit cetatea Teiuș familiei Pongratz, bucurându-se de statutul de oraș regesc. În 26 octombrie 1515, prin ordinul voievodului Ardealului – Ioan Zapolya –, cetatea și moșia Teiuș au trecut în posesia familiei Balassa.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, în Teiuș s-a ridicat familia nobiliară românească Racz de Teiuș³. Nobilii Petru Rácz I, soția sa domnița Zamfira și Mihail Rácz au ctitorit biserica românească, ortodoxă, din Teiuș. Domnița Zamfira a fost fiica mai mare a boierului muntean Ioan și a domniței Stana Norocea, logofăt de Pitești și Szaszsebes (Sebeșul Săsesc), nepoată pe linie maternă a domnului muntean Mircea Ciobanul (stră-stră-nepotul lui Mircea cel Bătrân) și a doamnei Chiajna (fiica lui Petru Rareș și nepoata lui Ștefan cel Mare). Petru Rácz a fost înnobilit (sub numele de Petru Rácz I) de către Împăratul Rudolf al II-lea la Viena în anul 1578. În anul 1585 acesta a fost înnobilit și cu titlul Rácz de Galgó (Gâlgău, jud. Sălaj), moștenit apoi de fiul său Adam și urmașii acestuia.

În anul 1563, Mihail Rácz era unul dintre locotenenții regelui Ungariei și principe al Transilvaniei, Ioan Sigismund Zapolya și a participat la asediul cetății Suceava care s-a încheiat cu înlăturarea de pe tron a lui Despot Vodă, domnul Moldovei. Mihail Rácz a fost unul dintre comandanții destoinici aflați în subordinea lui Cristofor Hagymasi, membru al consiliului princiar al lui Ioan Sigismund Zapolya, căpitanul suprem al oastei țării (1566). Despre Mihail Rácz și alți câțiva comandanți se afirmă că „nu sunt catolici, dar nici cu totul calvini și nici luterani îndărătnici”, aceasta fiind o dovadă a spiritului de toleranță religioasă întreținut la curtea princiară și în armată, care a culminat cu Edictul de la Turda din 1568. Deci Mihail Racz II nu putea fi decât român creștin ortodox.

Mihail Rácz (cu titlul Rácz II), a fost înnobilit în 16 octombrie 1581 de către Ștefan Báthory, regele Poloniei, în tabăra de la Pskov (Rusia). Tot acolo, în 16 noiembrie 1581 același rege i-a acordat lui Mihail Rácz și titlul „Rácz de Nemes-Prad”. Petru Rácz I, ajuns căpitan în oastea lui Mihai Viteazul, încetând din viață la în timpul bătăliei de la Șelimbăr, în 28 octombrie 1599.

În anul 1603, așezarea Teiuș a primit statutul de târg (lat. „oppidum”), fiind un renumit târg de vite, iar după anul 1700, biserica ortodoxă a fost preluată de către greco-catolici⁴. Șematismul Arhidiecezei Mitropolitane Greco-Catolice din Alba Iulia și Făgăraș, din anul 1900 consemnează: La Teiuș, exista o biserică de piatră construită în anul 1500 cu hramul Intrarea în Biserică a Maicii Domnului. Exista și o casă parohială din piatră construită în anul 1866. Parohia avea și o școală confesională, pentru băieți și fete. Școala din Teiuș cu clădire de piatră, în anul 1800 avea o vechime de 45 de ani, ceea ce dă ca dată a înființării ei, anul 1755. Școala avea 225 de elevi, 115 băieți și 110 fete. În anul 1710, episcopul romano-catolic din Alba-Iulia, Ignatiu Winkler relatează că: Paul Zold a donat 2 fonduri nobiliare celor trei biserici din Teiuș, adică bisericii romano-catolice, bisericii românești și oratorului evanghelic. În anul 1733 în Teiuș erau 8 familii de religie greco-catolică, adică 40 de suflete care aveau biserică și casă parohială.

SÂNTIMBRU - (germ. Emerichsdorf/Emrichsdorf/Sankt Emerich = Sfântul Emeric, ung. Marosszentimre/Szentimre)

– SAT – în care au fost aduși coloniști germani și unguri; în secolul al XIII-lea, în Sântimbru a fost înălțată o biserică romano-catolică; a devenit cunoscut prin faptul că în anul 1442, lângă acest sat s-a desfășurat o bătălie sângeroasă între oastea Transilvaniei, condusă de voievodul Iancu de Hunedoara și trupele turcești comandate de Mezid-bey.

Turcii au pătruns în Țara Românească și de aici, sub comanda beiului de Vidin – Mezid –, o mare oaste a pătruns prin pasul Turnu, a intrat în Transilvania și a prădat teritoriul de sud, de la Sibiu până pe Valea Mureșului.

³ Pavel Binder, Nobilul român Ștefan Raț (cca. 1670-1720), „odorbirăul Bălgradului sprijinitor al culturii românești, în revista Apulum, XXIII, 1986

⁴ Ioan Gheorghe Rațiu, Biserica Greco-Catolică din Teiuș, Editura Universității „Transilvania” Brașov, 2012

Iancu a proclamat mobilizarea generală, iar curierii au mers în toate colțurile voievodatului, anunțând primejdia. Înainte ca oastea să fie alcătuită, Iancu a ieșit în fața invadatorilor în apropiere de Alba Iulia. A adoptat tactica ofensivă și la 18 martie 1442 a atacat spre Sântimbru. Însă, turcii au trecut la contraatac, au spart centrul oastei ardelenice, și au obligat-o să se retragă și să se refugieze în cetate. În acțiune a fost prins și omorât episcopul de Alba Iulia, Gheorghe Lepeș – ucigașul țăranilor răsculați în anul 1437⁵.

În bătălia de la Sântimbru și-a pierdut viața Ioan Iles (Ioan cel Mic) – fratele mai mic al lui Iancu de Hunedoara. Turcii au distrus biserica din Sântimbru, apoi s-au împrăștiat după pradă în împrejurimi. Iancu și-a re-făcut armata cu trupe trimise din comitatele Cluj, Turda, Târnave și Hune-doara, la care s-au adăugat secuii și sașii, conduși de judele regal Anton Trautenberg, în total aproximativ 10.000 de oameni. El a adoptat aceeași tactică ofensivă, ca la Sântimbru.

Pentru a produce derută în tabăra otomană, Iancu de Hunedoara și-a schimbat hainele cu nobilul Simion Kamonyai. Acesta, împreună cu un grup de 5.000 cavaleri cuirasați, care constituiau cavaleria grea și principala lui forță de șoc, s-a repezit spre oastea otomană, obligând-o să se regrupeze și să se apere. Otomanii au făcut eforturi mari pentru a-l ucide pe Simion Kamonyai – crezându-l voievodul însuși – lăsând descoperite flancurile. În acest moment, Iancu a atacat fulgerător și a zdrobit cea mai mare parte a oastei otomane, care a fost lovită de o ploaie de săgeți și ghiulele de bom-bardă, trase din cetate. Mezd bey și fiul său au căzut pe câmpul de luptă.

Oștenii otomani, rămași fără conducător, au intrat în panică și au fugit în dezordine. Un corp de oaste, condus de fiul fostului domn muntean – Dan al II-lea, pe nume Basarab –, i-a urmărit pe turci până la pasul Turnu și, în timp ce în-cercau să treacă în Valahia (Țara Românească), i-a nimicit. Iancu l-a impus pe tronul Valahiei pe Basarab al II-lea. Otomanii au pierdut în bătălia de la Sântimbru circa 20.000 de oameni, în timp ce în tabăra Iancului s-au înregistrat 3.000 de morți.

După terminarea luptei, fratele său – Ioan Iles – și episcopul Gheorghe Lepeș au fost înmormântați în biserica romano-catolică din Alba Iulia. În amintirea fratelui său, Iancu a contribuit cu bani la refacerea bisericii de la Sântimbru, căreia i-a adăugat un altar și i-a supraînălțat nava în stil gotic, prevăzându-i și un sistem de apărare. Este o biserică-sală, cu arhitectură gotică (turnul vestic, fortificat, a fost adăugat ulterior). Pe fațada sudică se află portalul romanic decorat cu motive amintind creștăturile în lemn. Pe peretele interior se păstrează fragmente de picturi murale din secolele XV-XVI. După impunerea reformei, biserica din Sântimbru a devenit biserică reformată-calvină.

ALBA IULIA - (Bălgrad) - (dac. Apulon, lat. Alba Iulia, ung. Gyulafehérvár = Cetatea Albă a lui Iuliu)

– ORAȘ-TÂRG – așezat pe malul râului Mureș, pe o vatră de locuire ancestrală; înainte de cucerirea romană, în apropierea orașului exista așezarea fortificată dacică Apoulon; după cucerirea unei părți din Dacia de către împăratul Traian, așezarea s-a numit Apulum, iar fortificația dacică preexistentă a fost extinsă prin efortul soldaților Legiunii a XIII-a Gemina staționate aici; după retragerea administrației romane, în anii 273-275 d.Chr., viața urbană s-a stins treptat;

Au marcat istoria orașului următoarele evenimente:

– spre sfârșitul mileniului I: în interiorul arcului carpatic ființa un mare voievodat cu centrul la Alba Iulia, condus de Gyula/Iula (Geula, ung. Gyula), considerat rex: „Stephen rex Ungaricus super avunculum suum regem Iulum cum exercitum venit”; voievodul Gyula (de la care cancelaria regatului Ungariei a numit orașul Gyulafehérvár), a ctitorit la sfârșitul secolului al X-lea la Alba Iulia o bazilică având ca episcop pe grecul Ieroteu; între anii 997-1006 regele Ștefan a reușit centralizarea regatului Ungariei, după consumarea unui violent conflict armat dintre regele Ștefan I al Ungariei și Gyula cel Tânăr, unchiul său, voievodul Transilvaniei;

– 1009: a fost fondată Arhiepiscopia Romano-Catolică de Alba Iulia, care avea jurisdicție asupra întregii Transilvanii;

– 1199: în documentele regatului Ungariei a reapărut vechiul Apulum, sub numele de Alba Iulia (în documentele slavone, Bălgrad = Cetatea Albă; Albu era Apollo!); Alba Iulia a devenit centrul administrației Transilvaniei, colonizată cu sași, apoi cu secui, precum și reședință a Episcopiei Catolice a Transilvaniei, iar ulterior capitală a Principatului Transilvaniei;

⁵ Enciclopedia bătăliilor din istoria românilor, coord. George Marcu, Editura „Meronia”, București, 2011

- 1541-1711: orașul a fost reședința principilor Transilvaniei și capi-tala politică a Principatului Transilvaniei;

- 1 noiembrie 1599: Mihai Viteazul și-a făcut intrarea triumfală în Alba Iulia, primind cheile fortăreței de la episcopul Dumitru Napragyi; astfel, Alba Iulia a devenit centrul politic al Valahiei și Ardealului, iar după ocuparea Moldovei, centrul politic al celor trei țări românești (Moldova, Transilvania și Valahia), unite sub sceptrul lui Mihai Viteazul;

- 1600: la Alba Iulia a fost înființată Arhiepiscopia ortodoxă de Alba Iulia;

- 7 octombrie 1698: în Alba Iulia a avut loc sinodul de unire cu biserica Romei, prezidat de mitropolitul Atanasie Anghel;

- 1716-1735: în Alba Iulia a fost construită de către austrieci Cetatea Alba Carolina, o puternică fortăreață, în stil Vauban, cu 7 bastioane, în formă de stea, după un plan al arhitectului italian Giovanni Morando Visconti. Drept omagiu adus împăratului Carol al VI-lea, care a susținut dezvoltarea orașului și a fortificației, orașul a fost redenumit cu nume german, sub forma Karlsburg.

Adunarea Astei a început în 27 august 1866. Programul zilei de 27 august 1866 arăta astfel: „dimineața, slujbe în bisericile românești din oraș, iar după amiază, la orele 17, ședințe preliminare a Comitetului Asociați-unii, cuvântări și predici, în Biserica ortodoxă Maieri I, din oraș”. Participanții au luat hotărârea ca deschiderea oficială a adunării să se facă a doua zi, la ora 9. Seara a avut loc concertul de vioară al lui Circa Eliza, care lua lecții la Viena de la celebru Iosif Hallmesberger.

Lăcașul bisericii ortodoxe din Maeri, cu hramul Sfânta Treime, a fost construit în anul 1795 pe vechiul loc al unei biserici de lemn⁶.

Biserica din Maieri I Alba Iulia

Biserica este de tipul sală cu navă flancată la est de absida poligonală decroșată, iar la vest de turnul clopotniță adăugat ulterior la începutul secolului al XIX-lea. Aceasta s-a edificat din contribuția comunității în timpul protopopului Nicolae Raț – duhovnicul lui HORIA înainte de a fi frânt pe roată. De altfel, ca loc de împărtășanie și redactare a testamentului martirilor răscoalei amintite, lăcașul și-a câștigat o semnificație istorică deosebită.

În prima zi, amândoi mitropoliții – Andrei Șaguna și Alexandru Sterca-Șuluțiu – au invocat în ambele biserici românești din oraș „ajutorul Spiritului sfânt”, apoi au rostit predici la respectivele biserici, ținând „cuvântări amăsurate solemnității de față”.

Din mărturiile rămase de la participanții la Adunare reiese că Mihai a fost în prima zi în Biserica din Maieri I, unde a asistat la prelegeri și dezbateri. Teologul Elie Damian Domșa, participant la adunarea generală, a declarat că l-a văzut pe Mihai Eminescu „în biserică unde asista la ședință și asculta cu mult interes la dezbateri”, însă, după ședință a plecat în oraș și nu l-a mai văzut până seara.

Cuvintele rostite de mințile luminate ale românilor ardeleni, respectiv Timotei Cipariu, Andrei Șaguna, Aron Densușianu, Iosif Hodoș, Ioan Axente Sever, au fost, pentru Mihai, lecții de „povățuire” și demnitate. Pe Mihai l-au impresionat, în primul rând, mitropoliții celor

doi biserici românești, cel ortodox – Andrei Șaguna și cel unit – Alexandru Sterca-Șuluțiu.

⁶ Gheorghe Anghel, Biserica din Maieri și Mitropolia lui Mihai Viteazul, în Studii și articole de istorie, IX, 1976, p. 233-234.